

Eduskunnan oikeusasiamiehelle

Pyydämme oikeusasiamiestä puuttumaan eduskunnan virkamiesten ilmeisen lainvastaiseen menettelyyn eduskunnan vierailijatietoja koskevien tietopyyntöjen käsittelyssä. Eduskunnan virkamiesten menettely on huomattavasti haitannut eri tiedotusvälineiden toimittajien työskentelyä seuraavista syistä:

1. Eduskunnan menettely valituskelpoisen ratkaisun saamiseksi

Eduskunta vaikeuttaa tiedon pyytämistä julkisuuslain 14 §:n vastaisesti-edellyttäessään eduskunnan virkamiehen epäävään päätökseen tyytymättömien toimittajien tekevän asiasta oikaisupyynnön eduskunnan kansliatoimikunnalle. Viranomaisen ratkaisun saaminen tietopyyntöasioissa on käsityksemme mukaan tarkoituksella säädetty tiedon pyytäjän kannalta yksinkertaisemmaksi.

Tiedotusvälineiden uutistyon luonteen vuoksi tällä ylimääräisellä vaiheella on olennainen merkitys siinä, ehtivätkö tiedotusvälineiden toimittajat hankkia valituskelpoisia päätöksiä asiakirjojen julkisuuteen liittyviin kiistoihin silloinkaan, kun epäävä päätös on perusteltu riittämättömästi. Tämä sekä heikentää yleisön mahdollisuuksia saada tietoja viranomaisiin liittyvissä asioissa että vähentää julkisuuslakia koskevan oikeuskäytännön muodostumista.

2. Kieltäytyminen julkisten tietojen antamisesta vastoin KHO:n ratkaisua

Korkein hallinto-oikeus (KHO) totesi ratkaisussaan 5423/2016 (20.12.2016), että eduskunnan vierailijatietojärjestelmä ja kulunvalvontapöytäkirjat ovat julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja jatkuvasti ylläpidettäviä luetteloita, joiden merkinnät tulevat julkisiksi tekohetkenään, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu.

KHO:n mukaan eduskunnan kansliatoimikunta ei valituksen kohteena olleessa päätöksessään esittänyt lain mukaisia perusteluita listojen salaamiseen. Kansliatoimikunta ei esittänyt salaamisperusteita myöskään käsitellessään samaa tietopyyntöä uudelleen kokouksessaan 23. 2. 2017, vaan päätti (pöytäkirjansa mukaan) antaa pyydetyt tiedot.

Sittemmin eduskunta muutti kyseisten rekisterien ylläpitoa niin, että nämä julkisuuslain piiriin kuuluvat tiedot sekä rekisteriselosteen että eduskunnan turvallisuusjohtajan kertoman mukaan tuhotaan kerran vuorokaudessa. Eduskunnan turvallisuusjohtaja ei tietopyynnöistä huolimatta myöskään suostu antamaan tietoja, vaikka niitä pyydetäisiin saman päivän aikana tai jo ennalta eli silloin, kun ne vielä ovat nykykäytännölläkin eduskunnalla tallessa. Menettely rikkoo sekä julkisuuslakia että arkistolain 7 §:ää.

Eduskunnan turvallisuusjohtajan esittämä väite siitä, etteivät eduskunnan resurssit riittäisi edes yhden päivän vierailijalistojen tapauskohtaiseen julkisuusarviointiin ja läpikäyntiin, ei ole uskottava. (Selvyyden vuoksi todettakoon, että julkisuuslain esitöissä esteenä tietojen antamiseen pyytäjän

haluamalla tavalla pidetään sitä, että ”pyynnön noudattamisesta asiakirjojen suuren määrän tai asiakirjan kopioinnin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheutuisi kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle. Haitan tulee olla todellista ja olennaista. Säännöksessä tarkoitettusta haitasta on kysymys esimerkiksi silloin, kun pyynnön täyttäminen olisi niin työlästä, että viranomaisen ei voisi täyttää pyyntöä sen käytettävistä resursseista merkittävän osan joutumatta sidotuksi pyyntöön vastaamiseen. Toisaalta asiakirjojen etsimisestä aiheutuvaan vaivaan ei voi yleensä vedota ainakaan tilanteessa, jossa viranomaisen on laiminlyönyt asiakirjojen järjestämisen 18 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Jos viranomaisella ei ole teknisiä mahdollisuuksia, voitaisiin vaikeasti kopioitavaan aineistoon, kuten isoihin kartta-aineistoihin, varata tilaisuus tutustua viranomaisen luona.”)

Siinä tapauksessa, että oikeusasiamies katsoisi, että edellä kuvatusta eduskunnan menettelystä tarvittaisiin tuomioistuimen päätös, olemme valmiita valittamaan eduskunnan valituskelpoisesta päätöksestä, kunhan saamme tietopyyntöihimme eduskunnalta valituskelpoisen päätöksen julkisuuslain 14 §:n ja 33 §:n mukaisella tavalla (ks. kohta 1.).

Pyydämme kuitenkin eduskunnan oikeusasiamiestä arvioimaan, onko kyseessä kiistanalainen oikeuskysymys vai julkisuuslain ja arkistolain määrittämiä menettelytapoja sekä KHO:n päätöksen linjauksia niin kiistattomasti rikkova toiminta, että siihen puuttuminen kuuluu laillisuusvalvonnan piiriin eikä vain tuomioistuimen toimivaltaan.

Perustuslain julkisuusperiaatteen toteutumisen ja tiedotusvälineiden uutistytön kannalta maassamme on ongelmallista, että eduskunnan samojen rekisteritietojen antamista viivytetään ilmeisen lainvastaisilla toimintatavoilla ilman lakiin perustuvia salassapitoperusteita. Lisäksi näyttää siltä, että samaan jo kertaalleen ratkaistuun kysymykseen pitäisi hakea uusi ratkaisu jopa vuosia kestävässä tuomioistuinkäsittelyssä. Asian käsittely on alkanut alun perin jo syyskuussa 2014 tehdyistä tietopyynnöistä.

3. Hyvän tiedonhallintatavan noudattaminen

Pyydämme eduskunnan oikeusasiamiestä myös arvioimaan sitä, onko eduskunta järjestänyt vierailijarekisterin ja kulunvalvontapöytäkirjojen hyvän tiedonhallintatavan edellyttämällä tavalla ja onko kansliatoimikunta ryhtynyt KHO:n 20.12.2016 antaman ratkaisun edellyttämiin toimiin rekisteritietojen nykyisestä käsittelytavasta päättäessään.

Kansliatoimikunnan 23.2.2017 käsittelemässä eduskunnan hallintojohtajan muistiossa tuodaan esiin, ettei vierailijoiden käyntien syytä ollut tallennettu eikä siksi pidetty mahdollisena arvioida, liittyikö niihin lain tarkoittamia salaamisperusteita. Sen sijaan, että eduskunta olisi kehittänyt rekisteriä tarpeelliseksi katsomallaan lain mukaisen toiminnan mahdollistavalla tavalla julkisuuslain tarkoittaman julkisuusperiaatteen varmistamiseksi, eduskunta ryhtyi tuhoamaan tiedot nähdäksemme julkisuus- ja arkistolakia rikkovalla tavalla.

Helsingissä, 25. syyskuuta 2017

puheenjohtaja ja vastaava päätoimittaja Arno Ahosniemi, Päätoimittajien yhdistys, Kauppalehti
vastaava päätoimittaja Mika Pettersson, Suomen Tietotoimisto
vastaava päätoimittaja Kaius Niemi, Helsingin Sanomat
vastaava päätoimittaja (vt.) Marit af Björkesten, Yle

tf direktör och ansvarig utgivare Johanna Törn-Mangs, Svenska Yle
vastaava päätoimittaja Merja Ylä-Anttila, MTV:n uutiset / Mediahub Helsinki Oy
chefredaktör och ansvarig utgivare Susanna Ilmoni, Hufvudstadsbladet
kustantaja Tapio Sadeoja, Ilta-Sanomat
kustantaja Kari Kivelä, Iltalehti
vastaava päätoimittaja Jouni Kemppainen, Maaseudun Tulevaisuus
vastaava päätoimittaja Jouko Jokinen, Aamulehti
vastaava päätoimittaja Kari Vainio, Turun Sanomat
vastaava päätoimittaja Kyösti Karvonen, Kaleva
vastaava päätoimittaja Pekka Mervola, Keski-suomalainen
vastaava päätoimittaja Seppo Rönkkö, Savon Sanomat
vastaava päätoimittaja Perttu Kauppinen, Etelä-Suomen Sanomat
vastaava päätoimittaja Pasi Koivumaa, Karjalainen
vastaava päätoimittaja Tomi Lähdeniemi, Satakunnan Kansa
vastaava päätoimittaja Antti Kokkonen, Lapin Kansa
vastaava päätoimittaja Kauko Palola, Keskipohjanmaa